

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Г.О. ОБОРСЬКИЙ, І.М. ЧІСТЯКОВА, Д.Д. ТАТАКІ,
О.С. БІЛОУСОВ, І.Б. КРИВДІНА, В.П. КУБКО, С.Х. ЯВОРСЬКИЙ

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ. ПАТЕНТОЗНАВСТВО. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

*Підручник
для студентів вищих навчальних закладів
неюридичних спеціальностей*

Рекомендовано Вченою радою ОНПУ

Київ «Каравела» 2020

УДК 342.727:343(477)(075)
Н24

Гриф надано
Вченою радою ОНПУ
(Протокол № 3 від 08 грудня 2015 року)

Рецензенти:

В.П. Марущак,

доктор наук державного управління, професор, завідувач кафедри права та законотворчого процесу Національної академії державного управління при Президентові України;

Є.О. Львова,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та законотворчого процесу Національної академії державного управління при Президентові України.

ISBN 978-966-2229-79-0

Н24 Наукова діяльність. Патентознавство. Інтелектуальна власність: Підручник / Укладачі: Г.О. Оборський, І.М. Чістякова, Д.Д. Татакі, О.С. Білоусов, І.Б. Кривдіна, В.П. Кубко, С.Х. Яворський. — К.: Каравела, 2020. — 232 с.

Підручник підготовлено з урахуванням сучасних стандартів у викладанні правових дисциплін. Теоретичний матеріал відповідає програмі навчального курсу «Наукова діяльність. Патентознавство. Інтелектуальна власність». Крім загальних питань, у підручнику є рекомендована література і контрольні запитання, які можуть бути використані студентами при підготовці до занять.

Для студентів неюридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, аспірантів, викладачів, усіх, хто цікавиться питаннями інтелектуальної власності.

© Оборський Г.О., Чістякова І.М.,
Татакі Д.Д. та ін., 2020

ISBN 978-966-2229-79-0

© Видавництво «Каравела», 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	7
ТЕМА 1. ЗМІСТ ТА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	9
1.1. Наука й наукові дослідження	9
1.2. Методологія і методи наукових досліджень	12
1.3. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	15
ТЕМА 2. ОСНОВИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	22
2.1. Історія виникнення інтелектуальної власності	23
2.2. Поняття права інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності	29
2.3. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності	32
ТЕМА 3. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТІВ ТА СУБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	35
3.1. Об'єкти права інтелектуальної власності	36
3.1.1. Класифікація об'єктів права інтелектуальної власності	36
3.1.2. Об'єкти авторського права та і суміжних прав	39
3.1.3. Об'єкти науково-технічної творчості	41
3.1.4. Комерційні позначення	44
3.2. Суб'єкти права інтелектуальної власності	45
ТЕМА 4. СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ	50
4.1. Законодавство України про інтелектуальну власність	50
4.2. Державна система правової охорони інтелектуальної власності	54

ТЕМА 5. АВТОРСЬКЕ ПРАВО	62
5.1. Суб'єкти авторського права	62
5.2. Об'єкти авторського права	66
5.3. Виникнення та реєстрація авторського права	69
5.4. Особисті немайнові та майнові права автора	73
ТЕМА 6. СУМІЖНІ ПРАВА	75
6.1. Суб'єкти та об'єкти суміжних прав	76
6.2. Виникнення і здійснення суміжних прав	77
6.3. Майнові права виконавців, виробників фонограм, відеогам, організацій мовлення	78
6.4. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав	85
ТЕМА 7. ВИНАХІД, КОРИСНА МОДЕЛЬ, ПРОМИСЛОВИЙ ЗРАЗОК	89
7.1. Поняття і сутність винаходів	89
7.2. Охороноздатність і правовий захист винаходів	92
7.3. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності на винаходи	95
7.4. Право на одержання патенту	97
7.5. Промисловий зразок	98
ТЕМА 8. КОМПОНУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНИХ МІКРОСХЕМ	102
8.1. Поняття та критерії охороноздатності топографії інтегральної мікросхеми	102
8.2. Власники прав на топографії інтегральних мікросхем та їхні права	104
8.3. Захист прав на топографії інтегральних мікросхем	112

ТЕМА 9. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА СОРТИ РОСЛИН І ПОРОДИ ТВАРИН	115
9.1. Об'єкти правової охорони сортів рослин і порід тварин в Україні	115
9.2. Суб'єкти права на сорти рослин, породи тварин	118
9.3. Порядок набуття в Україні прав на новий сорт рослин	122
9.4. Права та обов'язки володільців патенту на сорт рослин, породи тварин	125
ТЕМА 10. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ПРАВОВІ ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ОБОРОТУ, ТОВАРІВ І ПОСЛУГ	128
10.1. Комерційне найменування	129
10.2. Торговельна марка	134
10.3. Географічне зазначення	141
ТЕМА 11. РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКА ПРОПОЗИЦІЯ.....	146
11.1. Поняття та сутність раціоналізаторської пропозиції	146
11.2. Оформлення раціоналізаторської пропозиції	152
ТЕМА 12. КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ТА НОУ-ХАУ	158
12.1. Охорона комерційної таємниці і ноу-хау у міжнародному законодавстві	158
12.2. Комерційна таємниця у правовій системі України	162
12.3. Правові засоби захисту комерційної таємниці	168
ТЕМА 13. ПРАВОВА ОХОРОНА НАУКОВИХ ВІДКРИТТІВ.....	172
13.1. Поняття «наукове відкриття» та його ознаки	172
13.2. Об'єкти наукових відкриттів	176
13.3. Право на наукове відкриття	179

ТЕМА 14. ДОГОВОРИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	183
14.1. Поняття та види договорів у сфері інтелектуальної власності.....	184
14.2. Форма договорів у сфері інтелектуальної власності та їх державна реєстрація	188
ТЕМА 15. ПАТЕНТНА ІНФОРМАЦІЯ І ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	195
15.1. Система патентної інформації	195
15.2. Види патентної інформації та сутність патентних досліджень	200
15.3. Порядок проведення патентних досліджень	204
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	209
ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВНИХ РОБІТ	212
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	216
ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА	219
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	231

ПЕРЕДМОВА

Тенденції розвитку науки, культури і техніки, особливо у другій половині ХХ та на початку ХХІ століть, свідчать про те, що людство у своєму розвитку підійшло до тієї межі, коли подальший прогрес буде зумовлюватися саме інтелектуальною діяльністю суспільства. Тобто результати інтелектуальної діяльності будуть визначати стратегію і тактику соціально-економічного розвитку будь-якої країни. Адже високий рівень інтелектуальної діяльності у тій чи іншій країні зумовлює відповідний рівень добробуту її населення.

Важливою складовою інтелектуальної діяльності є освіта, зміст якої в свою чергу визначається рівнем науки, культури і мистецтва. Саме тому сьогодні переважна більшість держав вважають за необхідне підтримувати розвиток науки. Така підтримка крім прямого бюджетного фінансування включає певні податкові пільги для наукових установ та інноваційних підприємств, систему стимулювання інвестицій у наукові дослідження й розробки тощо.

Однак поняття інтелектуальної діяльності і науково-технічного прогресу жодною мірою не співпадають. Поняття науково-технічного прогресу стосується лише розвитку науки, техніки і на цій основі — виробництва. Поза його межами залишаються література, культура і мистецтво. У свою чергу, поняття інтелектуальної діяльності охоплює весь комплекс складових, що є основою соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства.

У деяких випадках результати наукових пошуків реалізуються лише у формі науково-літературного твору, в інших — науковий результат може досягатися шляхом наукового експерименту і виражатись як технічний пристрій, обладнання, селекційне досягнення тощо.

Відповідно до міжнародних конвенцій, результати інтелектуальної діяльності уже давно поділяють на дві основні групи: твори літератури і мистецтва, або літературно-художня власність, та технічні твори, або промислова власність.

Проте останнім часом все частіше дослідниками висувуються та аргументуються пропозиції щодо доцільності поділу результатів творчої діяльності не на дві, а на три групи:

— об'єкти літературно-художньої власності;

— об'єкти патентного права;
— засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

При цьому, деякі автори другу і третю групу відносять до об'єктів промислової власності, а інші — лише першу вважають об'єктами, що стосуються промислової власності.

Зростання ролі та значення інтелектуальної діяльності у соціально-економічному розвитку суспільства зумовлює зокрема необхідність розв'язання таких проблем:

— правове забезпечення інтелектуальної діяльності;
— раціональне, широке використання результатів інтелектуальної діяльності;
— захист прав суб'єктів інтелектуальної власності.

Система охорони прав на результати інтелектуальної діяльності в Україні, порівняно з іншими державами, є досить молодою.

Для надійного та ефективного правового забезпечення інтелектуальної діяльності необхідно створити відповідний правовий механізм, здатний належним чином забезпечити правову охорону цієї діяльності. Варто відзначити, що у нашій країні вже існує необхідна правова база, яка відповідає, в цілому, сучасним світовим стандартам, хоча й має певні недоліки та потребує подальшого удосконалення.

Для підвищення рівня правової охорони інтелектуальної власності в Україні необхідні масштабні та ґрунтовні дослідження її проблем. Насамперед, людині необхідно знати, якими правами наділяє її закон на створений нею об'єкт інтелектуальної власності, як цими правами користуватися та як їх захищати. Для задоволення зазначених потреб, протягом останніх двох десятиліть з'явилась значна кількість підручників і посібників з питань наукової діяльності та інтелектуальної власності.

Із впровадженням курсу магістерської підготовки «Наукова діяльність. Патентознавство. Інтелектуальна власність» для деяких спеціальностей Одеського національного політехнічного університету, колектив кафедри правознавства, за участю ректора ОНПУ, доктора технічних наук, професора Г.О. Оборського підготував цей підручник, призначений підвищити рівень правової підготовки магістрантів-політехніків та покращити стан науково-методичного забезпечення викладання зазначеної дисципліни.

Навчальне видання

**Оборський Геннадій Олександрович
Чістякова Ірина Миколаївна
Татакі Дмитро Дмитрович
Білоусов Олександр Сергійович
Кривдіна Інна Борисівна
Кубко Валентина Петрівна
Яворський Сергій Харлампієвич**

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ. ПАТЕНТОЗНАВСТВО. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Керівник видавничих проектів Ю.В. Піча

Підписано до друку 29.11.2019 р. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 14,5.
Обл.-вид. арк 14,75

Видавництво «Каравела»,
просп. Рокосовського, 8а, м. Київ, 04201, Україна.
Тел. (044) 592-39-36, (050) 355-77-75.
E-mail: caravela@ukr.net

WWW.CARAVELA.KIEV.UA

Свідоцтво
про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:
ДК №2035 від 16.12.2004 р.